

nak és a hallgatók így könnyebben hozzáférnek az ott szolgáltatott online információforrásokhoz is.

Az egyetemi oktatás egyre változatosabb formákban zajlik: a személyes előadás és kommunikáció mellett megjelentek az elektronikus források, a hálózaton elérhető oktatási anyagok. A könyvtár és az egyetem közötti állandó partneri kapcsolat egy-

re integráltabb, egyre hatékonyabb oktatási és tanulási környezetet eredményez.

/GU, Fang: *The campus-wide laptop loan service and the library's role.* = *Library Management*, 32. köt. 1–2. sz. 2011./

(Drótos László)

Élet a Katrina hurrikán után

Katasztrófák bárhol, bármikor történhetnek, s nagy pusztítást végezhetnek emberéletben és emberi környezetben. Romokat hagynak maguk után, eltűnnek, de emléküik még sokáig él. Aki nem éli át, az el sem tudja képzelni azoknak az embereknek a traumáját és veszteségeit, akik szemben találták magukat a csapással.

2005. augusztus 29-én New Orleans és a Mexikói-öböl partvidéke az USA történetének eddigi legnagyobb, legpusztítóbb katasztrófájával találta szemben magát, a *Katrina Hurrikán* tombolásával. A vihar és a védelmi rendszer együttes hibája okozta a város majdnem teljes pusztulását, s hagyott maga után több tízmilliárd dollárnyi értékű kárt.

A Tulane Egyetem, a Howard-Tilton Emlékkönyvtár és tagkönyvtárai

A *Tulane Egyetem* egyike Észak-Amerika legfontosabb kutatási intézményeinek, s egyben a legnagyobb magán felsőoktatási intézmény New Orleans-ban és a Mexikói-öböl régióban. A Tulane könyvtárai a *Szakkönyvtárak Egyesületének (Association of Research Librarians)* 123 tagot számláló ranglistájában általában az alsó középmezőnyben helyezkednek el, gyűjteményeik azonban az elsőszámú kulturális forrást jelentik a világ minden tájáról érkező kutatók számára. (További információ a *Howard-Tilton Memorial Library Collections* gyűjteményéről: <http://library.tulane.edu/collections/collections.php>; különgyűjteményeiről pedig: <http://specialcollections.tulane.edu>.) Mivel jelentős nagyságú könyvtári gyűjteményről van szó, az állományt és általában a könyvtárakat érő, hurrikán okozta kár is egyedülálló volt.

A Tulane katasztrófaterve

New Orleans és a Gulf Coast államai jól ismerik a trópusi viharokat és hurrikánokat, így nem megle-

pő, hogy a Tulane-nek is saját katasztrófaterve van. A Howard-Tilton Memorial Library 28 oldalas dokumentumát kevesebb, mint két hónappal a Katrina lecsapása előtt frissítették. A terv nemcsak a válságstáb összetételét és feladatait nevezi meg, hanem a vészhelyzetben elvégzendő különleges lépéseket, feladatokat is részletezi. Leírja az esemény bekövetkezte utáni feladatokat éppúgy, mint a mentési, újjáépítési munkálatok lépéseit. Mégis, amikor a hurrikán megérkezett, olyan nagy volt az ereje, hogy alig tudtak valamit a tervek szerint végrehajtani. A katasztrófaterv nem számolt azokkal a rendkívül sokrétű és összetett feladatokkal sem, amelyek megoldása a valóságban szükségessé vált; s nem tervezhették előre azokat a különleges eszközöket és szakértelmet sem, amelyre a valóságban szükség volt.

A hurrikán után

A campus épületeinek kétharmadában az alagsori és földszinti helyiségek víz alá kerültek; az egyetemi vezetést pedig szinte sokkolta az a látvány, ami a könyvtárban várta őket. A Howard-Tilton Emlékkönyvtár földszintje ugyan megmenekült a víztől, az alagsort – egy futballpályánál nagyobb területet – mintegy nyolc láb magasan víz borította. (Itt az alagsorban kapott helyet korábban egy zenei könyvtár, s itt tárolták a kormányzati dokumentumok, újságok és mikrofilmek nagy részét is.) A *Jones Hall*-ban, amelyben a különgyűjtemények kaptak helyet, majdnem négy láb magasan állt a víz.

A vihar elvonulása után szinte azonnal megkezdődött a víz kiszivattyúzása, a helyiségek kiszáritása, s a dokumentumok mentése. Ennek ellenére mintegy 700 000 nyomtatott könyvtári dokumentum, archivált anyag és felvétel, 1,5 millió mikrofilmtekercs és mikrofilmlap állt víz alatt közel három hétig. A felvételek közül semmit sem tudtak megmenteni,

a mikrofilmek közül is mindössze 18 000 tekercset. Az archivált anyagok majdnem teljessége, szerencsére, átvészelte a katasztrófát. A zenei könyvtár állományának 70%-át (nyomtatott dokumentumokat és partitúrákat), a kormányzati anyagokat és a még katalogizálásra váró idegen nyelvű dokumentumokat is sikerült megmenteni. De a mentéssel kapcsolatos kihívások egyre csak szaporodtak.

Elkezdődik az újjáépítés

Az épületek stabilizálásával, a megmentésre váró dokumentumok becsomagolásával és elszállításával a texasi BELFOR céget bízták meg, amely 12 000 doboznyi könyvtári dokumentumot, köztük 210 000 könyvet és 20 000 mikrofilmtekercset szállított el restaurálásra. A trópusi vihar az épületeket sem kímélte: falakat kellett újraépíteni vagy renoválni, mert míg a campus általánosságban jól vészelte át a vihart, a könyvtárépületek különösen komoly sérüléseket szenvedtek.

A víz kiszivattyúzását követően a BELFOR szakemberei megállapították, hogy az alagsori tömör-raktárak nem használhatók többé. A munkások polcról polcra haladtak, mentették a dokumentumokat, amelyeket azonnal hűtőkocsikba tettek, hogy megelőzzék állapotuk további romlását. A cég székhelyén aztán a dokumentumokat speciális eljárásnak vetették alá: lemosták róluk az iszapot, megszáritották és fertőtlenítették, majd gammasugarakkal minden további fertőzéstől mentesítették őket. A dokumentumok ezt követően a Tulane kötetzeti partneréhez, az indianai Heckman Bindery nevű céghez kerültek. Az újrakötött kötetek minőségellenőrzését újra a BELFOR munkatársai végezték, majd minden visszakerült a Tulane könyvtárba. A folyamat végén a könyvtárosoknak 111 975 könyvtári dokumentumot kellett behasonlítani, feléleszteni rekordjaikat az online katalógusban, s további 80 550 darabot kellett alapvető könyvtári feldolgozásnak alávetni.

A Tulane Újjáépítési Központ létrehozása

Andy Corrigan könyvtárvezető szerint a projekt legnagyobb kihívása az volt, hogy rögtön az elejétől folyamatosan újabb és újabb feladatokkal kellett szembesülniük. A korábban már bevált stratégia szerint, amikor csak lehetséges volt, igyekeztek elválasztani az újjáépítési munkálatokat a mindennapi könyvtári tevékenységektől, így segíteni, hogy minél előbb visszaálljon az élet a rendes kerékvá-

gásba. A BELFOR mint külső szakértő alkalmazásával és egy külön Újjáépítési Központ (Tulane Recovery Center) létrehozásával sikerült elérni, hogy a könyvtárosok nagy része mentesüljön a mentési munkáktól, s visszatérhessen mindennapi könyvtári tevékenységeihez.

Az Újjáépítési Központ létrehozása a Tulane ötlete volt, helyet pedig egy, a campushoz közeli könyvtári raktárépületben adtak neki. A központ személyzetét és a projektmunkálatokat a LAC a Tulane Egyetemmel együtt nyújtotta.

2007 tavaszán a *Library Associates Companies* (LAC) nevű cég kapott egy pályázat keretében megbízást arra, hogy feldolgozza, katalogizálja a megmentett, felújított könyvtári dokumentumokat. (A pályázat nehézségét az adta, hogy a dokumentumok akkor még a restaurálási munkák valamely szakaszában voltak, így a könyvtárosok és a LAC munkatársai is csak becsülni tudták a feldolgozandó anyag mennyiségét és állapotát.) Projektmenedzsernek *Del Oehms Hamiltont*, egy több mint 23 éves tapasztalattal rendelkező szakembert választottak. Hamilton felügyelte az Újjáépítési Központ működését, s koordinálta a munkálatokat. *Brad Rogers* és *Elisa Topper*, a cikk szerzője volt felelős a személyzet toborzásáért. Mivel sok és sokféle szakterületen volt tapasztalt alkalmazottra szükség, a központ dolgozói nemcsak New Orleansból, hanem az egész országból érkeztek.

Ma mintegy 20 katalogizáló, archiváló és feldolgozó szakember dolgozik a központban, amely négy éve a rekonstrukciós munkálatok zászlóshajója, s amelynek még legalább négyévnnyi munkája van. Erőfeszítési hajtómotorként szolgálnak a többi szereplő számára is.

Következtetések

A Comprehensive Guide to Emergency Preparedness and Disaster Recovery (Wilkinson et al., 2010) című könyvében Andy Corrigan a következőképpen foglalja össze a Tulane-en szerzett tapasztalatait, tanácsait:

- Tervezni kell a kommunikációt: a legfontosabb, hogy az esemény bekövetkezte után képesek legyünk a hatékony kommunikációra.
- Hallgassunk a katasztrófamenedzsmenthez értőkre, támaszkodjunk tapasztalataikra.
- Válasszuk el a mentési, újjáépítési munkálatokat a mindennapi, rutintevékenységektől: az előbbit lehetetlen az utóbbiba integrálni.

- Az idő gyógyít, az újjáépítés az egész régió gyógyulását is eredményezi.

Mindenki azt gondolja, az ő könyvtárát nem érheti ilyen csapás. Ha mégis megtörténik, a Tulane példája modellként szolgálhat mindenkinek.

/TOPPER, Elisa F.: *After Hurricane Katrina: The Tulane Recovery Project.* = *New Library World*, 112. köt. 2011. 1–2. sz. p. 45–51./

(Kovácsné Koreny Ágnes)

A könyvtárügy fejlődése a kontinentális Kínában

A kínai könyvtárügy fejlődéstörténete

„A könyvek mindent elhoznak nekünk, amire szükségünk van” – tartja egy régi kínai közmondás. A kínaiak mindig is nagyon megbecsülték az olvasás tudományát. Erről szólásaikon kívül az ókori Kína két találmánya is tanúskodik: a papír előállításának, valamint a mozgatható írásjelekkel való nyomtatás technikái. A régészeti kutatások alapján a legrégebbi kínai könyvtár a Shang-dinasztiához köthető, melynek tagjai a Kr. e. 13. században Anyang városában jóslócsontokat gyűjtöttek és archiváltak.

A népköztársaság előtti Kína könyvgyűjteményei négy csoportba oszthatók:

- Helyi hatóságok könyvgyűjteményei, például a híres „Si Ku Quan Shu” (A négy tárház összes könyve), melyet *Qianlong* császár kezdeményezésére állítottak össze. Az 1782-re befejezett gyűjtemény az akkori idők legterjedelmesebb könyvsorozata volt.
- Magánkönyvgyűjtemények, melyeket tehető, olvasni szerető emberek alapítottak.
- Kolostori könyvtárak, melyeknek célja elsősorban a vallásos nézetek terjesztése, valamint történelmi könyvek gyűjtése volt.
- Felsőfokú magániskolák könyvgyűjteményei, melyekben pedagógiai és a kutatáshoz szükséges irodalom kapott helyett.

A régi Kínában mindezzel együtt nem volt sok könyvtár, a meglévők aránytalanul oszlottak el az ország területén és nem vonatkozott rájuk központi szabályozás. Az 1930–40-es években a japán-kínai háború különösen visszavetette a könyvtárügy fejlődését. 1949-ben új korszak kezdődött a könyvtárügyben is; a nyilvános könyvtárak száma 1949 és 1965 között 55-ről 573-ra emelkedett. Az 1966-ban kezdődött kulturális forradalom azonban újra hanyatlást hozott: sok könyvtárát bezártak, a dolgozókat átképezték, a könyvállományok nagy

része kárba veszett. A viszonyok helyreállása a kínai reform és nyitás politikájának köszönhető.

Az utóbbi években nagyon gyors fejlődésnek indult a könyvtárügy. A statisztikai adatok szerint napjainkban 350 000 könyvtár működik Kínában, mintegy 4 milliárdnyi könyvállománnyal és 400 000 képzett könyvtárossal.

A kínai könyvtári rendszer

Használói csoport, állomány és fenntartó szerint a következő könyvtártípusok különíthetők el: nyilvános könyvtárak, egyetemi könyvtárak, tudományos könyvtárak, különböző iparágak speciális könyvtárjai, szakszervezeti könyvtárak, katonai könyvtárak, iskolai- és gyermekkönyvtárak. Kiemelt jelentőségűek a nyilvános, egyetemi és tudományos könyvtárak, mivel ezek a hálózati együttműködés és a kutatás központjai.

A nyilvános könyvtárak

A nyilvános könyvtárak mindenki által látogathatók. Felügyeletüket a kulturális minisztérium irányítása alatt a helyi hatóságok látják el. A közigazgatási egységtől függően tartományi-, városi- és tartományi jogú városbeli könyvtárak különíthetők el.

A nyilvános könyvtárak minden tudományterület irodalmát gyűjtik, illetve sok esetben felelősek a működési területükön megjelent irodalom teljes körű feltárásáért is. A nagyobb könyvtárak a tudományos és technikai kutatások kihívásainak, míg a kisebbek a mindennapi felhasználók kívánságainak kívánnak megfelelni.

A több mint 80 éve alapított pekingi könyvtárát 1917-ben nyilvánították nemzeti könyvtárrá. Ez a világ harmadik, illetve Ázsia legnagyobb könyvtára. Az IFLA tagja, a régi kéziratok lelőhelynyilvántartásáért felelős intézmény, az ISSN nemzeti központja. Továbbá feladatai közé tartozik a